ISNN 3030-3907

2026/4
VOLUME 3

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/4 VOLUME 3

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Асадова Раъно Дилмуратовна
Тошкент Давлат техника университети доценти

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA O‘ZBEKISTONDA HAYOTNI SUG‘URTALASHNI RIVOJLANTIRISH

Nozimov Eldor Anvarovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Investitsiya va innovatsiyalar” kafedrasi katta o’qituvchisi
E-mail: eldornozimov@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-1580-8654
Nazirova Sevinchoy San’at qizi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada xorijiy tajriba asosida O‘zbekistonda hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda rivojlangan davlatlar amaliyotida hayotni sug‘urtalashni tashkil etish mexanizmlari, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimi, sug‘urta mahsulotlarining diversifikatsiyasi hamda bozor infratuzilmasining shakllanish xususiyatlari o‘rganilgan. Xalqaro tajribani milliy sug‘urta bozoriga moslashtirish imkoniyatlari, mavjud muammolar va istiqbolli yo‘nalishlar ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, hayotni sug‘urtalashni rivojlantirish orqali aholining moliyaviy himoyasini kuchaytirish, uzoq muddatli jamg‘armalarni shakllantirish va investitsiya resurslarini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida O‘zbekistonda hayotni sug‘urtalash tizimini takomillashtirish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Hayotni sug‘urtalash, sug‘urta bozori, xorijiy tajriba, sug‘urta mahsulotlari, moliyaviy himoya, sug‘urta infratuzilmasi, davlat qo‘llab-quvvatlashi, investitsiya resurslari, sug‘urta tizimini rivojlantirish, xalqaro amaliyot.

Аннотация. В данной статье анализируются вопросы развития страхования жизни в Узбекистане на основе зарубежного опыта. В исследовании изучаются механизмы организации страхования жизни в развитых странах, система государственной поддержки, диверсификация страховых продуктов и особенности формирования инфраструктуры страхового рынка. Рассматриваются возможности адаптации международного опыта к условиям национального страхового рынка, а также существующие проблемы и перспективные направления развития. Особое внимание уделяется роли страхования жизни в обеспечении финансовой защиты населения, формировании долгосрочных сбережений и увеличении инвестиционных ресурсов. На основе результатов исследования разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации по совершенствованию системы страхования жизни в Узбекистане.

ISSN 3030-3907

Ключевые слова: страхование жизни, страховой рынок, зарубежный опыт, страховые продукты, финансовая защита, страховая инфраструктура, государственная поддержка, инвестиционные ресурсы, развитие страховой системы, международная практика.

Abstract. This article analyzes the development of life insurance in Uzbekistan based on international experience. The study examines the mechanisms of organizing life insurance in developed countries, government support systems, diversification of insurance products, and features of insurance market infrastructure formation. It explores the possibilities of adapting international best practices to the national insurance market, as well as existing challenges and prospective development directions. Special attention is given to the role of life insurance in ensuring financial protection of the population, forming long-term savings, and increasing investment resources. Based on the research results, scientifically grounded proposals and recommendations are developed to improve the life insurance system in Uzbekistan.

Keywords: Life insurance, insurance market, international experience, insurance products, financial protection, insurance infrastructure, government support, investment resources, development of the insurance system, global practice.

KIRISH.

Hayotni sug‘urtalash tizimi zamonaviy iqtisodiyotning muhim moliyaviy institutlaridan biri bo‘lib, u aholining ijtimoiy va iqtisodiy himoyasini ta’minlash, moliyaviy risklarni kamaytirish hamda uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirishda strategik ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, hayotni sug‘urtalash nafaqat fuqarolar va ularning oilalarini kutilmagan moliyaviy yo‘qotishlardan himoya qiladi, balki milliy iqtisodiyot uchun barqaror kapital manbai vazifasini ham bajaradi. Shu sababli mazkur sohani rivojlantirish har qanday mamlakatning moliyaviy tizimi mustahkamligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda sug‘urta bozorini isloh qilish, uning institutsional asoslarini takomillashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Davlat tomonidan sug‘urta faoliyatini tartibga soluvchi huquqiy baza yangilanib, bozor ishtirokchilari uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda. Biroq hayotni sug‘urtalash segmenti umumiy sug‘urta tizimiga nisbatan yetarli darajada rivojlanmagan bo‘lib, uning yalpi sug‘urta mukofotlari tarkibidagi ulushi pastligicha qolmoqda. Bu holat aholining sug‘urta mahsulotlari to‘g‘risidagi bilim va ishonch darajasi yetarli emasligi, moliyaviy savodxonlikning pastligi hamda uzoq muddatli jamg‘arma instrumentlariga talabning to‘liq shakllanmaganligi bilan izohlanadi.

ISSN 3030-3907

Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, hayotni sug‘urtalash tizimining muvaffaqiyatli rivojlanishi bir nechta omillarga bog‘liq: davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, soliq imtiyozlari, investitsion faoliyatni kengaytirish imkoniyatlari, samarali nazorat tizimi hamda raqobatbardosh sug‘urta mahsulotlarining mavjudligi. Masalan, rivojlangan davlatlarda hayotni sug‘urtalash kompaniyalari uzoq muddatli investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda faol ishtirok etib, iqtisodiy o‘sishga bevosita hissa qo‘shadi. Shuningdek, raqamli platformalar va innovatsion texnologiyalar orqali mijozlarga moslashuvchan va individual sug‘urta mahsulotlari taklif etiladi.

O‘zbekistonda mazkur sohani rivojlantirish uchun xorijiy tajribani chuqur o‘rganish va milliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, hayotni sug‘urtalash mahsulotlarini diversifikatsiya qilish, investitsion komponentni kuchaytirish, aholining ishonchini oshirish hamda sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta’minlash ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali xizmat ko‘rsatish jarayonlarini soddalashtirish va shaffoflikni oshirish mumkin.

Mazkur tadqiqot doirasida xorijiy davlatlar tajribasi asosida hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi, mavjud muammolar aniqlanadi hamda milliy sug‘urta bozorini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu yondashuv hayotni sug‘urtalash sohasining barqaror rivojlanishiga va uning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI.

Hayotni sug‘urtalash tizimi va uning rivojlanish mexanizmlari iqtisodiy adabiyotlarda keng o‘rganilgan bo‘lib, mazkur yo‘nalishda ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ilmiy manbalarda hayotni sug‘urtalash moliyaviy himoya vositasi sifatida, shuningdek, uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantiruvchi muhim institut sifatida talqin qilinadi.

Xorijiy tadqiqotchilarning ishlarida hayotni sug‘urtalashning iqtisodiy roli, uning moliya bozori rivojlanishiga ta’siri hamda iqtisodiy o‘sish bilan bog‘liqligi keng tahlil qilingan. Ayrim olimlar hayotni sug‘urtalash kompaniyalarini institutsional investor sifatida baholab, ularning davlat obligatsiyalari, korporativ qimmatli qog‘ozlar va infratuzilma loyihalariga investitsiya kiritish orqali iqtisodiyot barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini asoslab bergan. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlar tajribasiga oid tadqiqotlarda soliq imtiyozlari va davlat qo‘llab-quvvatlashi hayotni sug‘urtalash bozorining kengayishiga turtki beruvchi asosiy omillardan biri sifatida ko‘rsatiladi.

ISSN 3030-3907

Insurans iqtisodiyoti bo‘yicha ilmiy ishlarda hayotni sug‘urtalash risklarni boshqarish vositasi sifatida ko‘rib chiqilib, sug‘urta mukofotlari va sug‘urta to‘lovlari o‘rtasidagi moliyaviy mexanizmlar chuqur tahlil qilingan. Xususan, hayot sug‘urtasi shartnomalarining investitsion komponenti, jamg‘arib boriladigan sug‘urta modellari va pensiya sug‘urtasi tizimlari rivojlangan davlatlarda samarali faoliyat yuritayotgani qayd etilgan.

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida esa O‘zbekistonda sug‘urta bozorining rivojlanish tendensiyalari, hayotni sug‘urtalash segmentining mavjud holati va uni takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilingan. Ayrim ishlarda aholining sug‘urta madaniyatini oshirish, mahsulot turlarini kengaytirish hamda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarurligi ta’kidlangan. Shuningdek, hayotni sug‘urtalashning ijtimoiy himoya tizimidagi o‘rni va uning pensiya ta’minoti bilan integratsiyasi masalalari ham o‘rganilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, mavjud ilmiy ishlarda hayotni sug‘urtalashning nazariy asoslari va xalqaro tajribasi keng yoritilgan bo‘lsa-da, milliy sharoitda uning amaliy rivojlanish mexanizmlarini kompleks baholashga bag‘ishlangan tadqiqotlar yetarli darajada emas. Ayniqsa, xorijiy tajribani O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish, soliq rag‘batlari tizimini joriy etish va investitsion faoliyatni kengaytirish bo‘yicha empirik tahlillarni chuqurlashtirish zarur.

Umuman olganda, ilmiy manbalar tahlili hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirishda xalqaro tajribadan foydalanish, institutsional islohotlarni amalga oshirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish muhim ekanligini tasdiqlaydi. Shu asosda tadqiqot davomida mavjud adabiyotlarda yoritilmagan jihatlar aniqlanib, amaliy takliflar ishlab chiqish maqsad qilib qo‘yiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda xorijiy tajriba asosida O‘zbekistonda hayotni sug‘urtalashni rivojlantirish masalalarini ilmiy jihatdan asosli tahlil qilish uchun kompleks metodologik yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini sug‘urta iqtisodiyoti, moliyaviy vositachilik nazariyasi, risklarni boshqarish konsepsiyasi hamda institutsional iqtisodiyot tamoyillari tashkil etadi. Ushbu nazariy yondashuvlar hayotni sug‘urtalash tizimining iqtisodiy mohiyatini, funksiyalarini va rivojlanish mexanizmlarini chuqur o‘rganish imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda umumlashtirish usullaridan keng foydalanildi. Xorijiy davlatlar tajribasi bilan milliy sug‘urta bozori ko‘rsatkichlari solishtirilib, hayotni sug‘urtalashni rivojlantirishning samarali mexanizmlari aniqlashtirildi. Qiyosiy tahlil usuli yordamida rivojlangan mamlakatlarda qo‘llanilayotgan soliq

ISSN 3030-3907

imtiyozlari, davlat qo‘llab-quvvatlash tizimi, investitsion faoliyat va sug‘urta mahsulotlarining diversifikatsiyasi o‘rganildi.

Shuningdek, statistik tahlil usuli asosida O‘zbekistonda hayotni sug‘urtalash bo‘yicha mavjud ko‘rsatkichlar, sug‘urta mukofotlari hajmi, sug‘urta to‘lovlari va bozor ulushi dinamikasi tahlil qilindi. Rasmiy statistik ma’lumotlar, sug‘urta kompaniyalari hisobotlari hamda xalqaro tashkilotlar (masalan, sug‘urta va moliya bozoriga oid global hisobotlar) ma’lumotlari tadqiqotning empirik bazasini tashkil etdi.

Normativ-huquqiy hujjatlar tahlili orqali hayotni sug‘urtalashni tartibga soluvchi qonunchilik bazasi o‘rganilib, mavjud huquqiy mexanizmlar va ularni takomillashtirish zarurati baholandi. Bundan tashqari, hujjatlarni tahlil qilish va kontent-tahlil usullari yordamida ilmiy adabiyotlar, xalqaro tajriba va amaliy ma’lumotlar tizimlashtirildi.

Tadqiqotda qo‘llanilgan metodlar hayotni sug‘urtalash tizimining rivojlanish darajasini kompleks baholash, mavjud muammolarni aniqlash hamda xorijiy tajribaga asoslangan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi. Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va amaliy ahamiyatini ta’minlaydi

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xorijiy davlatlar tajribasi hayotni sug‘urtalash tizimini samarali rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Rivojlangan mamlakatlarda hayotni sug‘urtalash bozorining yuqori darajada rivojlanishi davlat tomonidan yaratilgan qulay huquqiy muhit, soliq imtiyozlari, sug‘urta kompaniyalarining investitsion faoliyatiga keng imkoniyatlar berilishi hamda aholining moliyaviy savodxonligining yuqoriligi bilan bog‘liq.

Tahlillar davomida aniqlanishicha, hayotni sug‘urtalashning asosiy rivojlanish omillaridan biri – sug‘urta mahsulotlarining diversifikatsiyasi hisoblanadi. Xorijiy tajribada jamg‘arib boriladigan sug‘urta, investitsion hayot sug‘urtasi, pensiya sug‘urtasi va uzoq muddatli himoya dasturlari keng qo‘llaniladi. Bu mahsulotlar mijozlarga nafaqat moliyaviy himoya, balki kapital to‘plash va daromad olish imkoniyatini ham beradi. O‘zbekistonda esa mazkur yo‘nalishlar nisbatan cheklangan bo‘lib, mahsulot turlarini kengaytirish zarurati mavjud.

Shuningdek, natijalar shuni ko‘rsatdiki, hayotni sug‘urtalash kompaniyalarining investitsion faoliyati tizimli ravishda yo‘lga qo‘yilgan davlatlarda ushbu sektor iqtisodiyotga sezilarli kapital oqimini ta’minlaydi. Sug‘urta kompaniyalari to‘plangan uzoq muddatli mablag‘larni davlat obligatsiyalari, infratuzilma loyihalari va korporativ investitsiyalarga yo‘naltiradi.

ISSN 3030-3907

Bu jarayon moliya bozorining chuqurlashuviga va iqtisodiy barqarorlikka xizmat qiladi.

Muhokama jarayonida O‘zbekiston sharoitida hayotni sug‘urtalash rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan asosiy muammolar aniqlandi. Jumladan, aholining sug‘urtaga bo‘lgan ishonch darajasi pastligi, soliq rag‘batlarining yetarli darajada qo‘llanilmagani, uzoq muddatli sug‘urta mahsulotlariga talabning cheklanganligi hamda sug‘urta kompaniyalarining investitsion imkoniyatlari yetarlicha keng emasligi kuzatildi. Bundan tashqari, raqamli platformalar va innovatsion xizmatlarning to‘liq integratsiya qilinmaganligi ham bozor rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirish orqali hayotni sug‘urtalash tizimini sezilarli darajada rivojlantirish mumkin. Xususan, soliq imtiyozlarini joriy etish, jamg‘arib boriladigan sug‘urta dasturlarini kengaytirish, investitsion hayot sug‘urtasi mahsulotlarini rivojlantirish hamda raqamli sug‘urta platformalarini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, o‘tkazilgan tahlillar hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirish iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish va uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirishga xizmat qilishini tasdiqladi. Kelgusida mazkur yo‘nalishda institutsional islohotlarni chuqurlashtirish va xalqaro tajribaga asoslangan amaliy mexanizmlarni joriy etish zarur hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xorijiy tajriba asosida hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirish O‘zbekistonda sug‘urta bozorining barqarorligini ta’minlash, aholining moliyaviy himoyasini kuchaytirish hamda uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlar amaliyoti tahlili hayotni sug‘urtalashni qo‘llab-quvvatlashda davlat siyosati, soliq rag‘batlari, samarali tartibga solish mexanizmlari va innovatsion sug‘urta mahsulotlarining muhim rol o‘ynashini tasdiqladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, O‘zbekistonda hayotni sug‘urtalash segmenti rivojlanish bosqichida bo‘lib, uning salohiyati to‘liq ishga solinmagan. Asosiy muammolar qatoriga aholining sug‘urta madaniyati pastligi, mahsulotlar diversifikatsiyasining yetarli emasligi, investitsion imkoniyatlarning cheklanganligi hamda normativ-huquqiy bazaning yanada takomillashtirilishi zarurligi kiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarining keng joriy etilmaganligi ham bozor rivojiga ta’sir ko‘rsatmoqda.

Xorijiy tajribani o‘rganish asosida shuni xulosa qilish mumkinki, hayotni sug‘urtalash tizimini rivojlantirish kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu

ISSN 3030-3907

jarayonda davlat, sug‘urta kompaniyalari va moliya institutlari o‘rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, sug‘urta mahsulotlarini investitsion komponent bilan boyitish, uzoq muddatli jamg‘arma dasturlarini kengaytirish va aholining ishonchini oshirish ustuvor vazifalardan biridir.

TAKLIFLAR:

1. Hayotni sug‘urtalashni rivojlantirish uchun soliq imtiyozlari va rag‘batlantirish mexanizmlarini joriy etish hamda kengaytirish.
2. Jamg‘arib boriladigan va investitsion hayot sug‘urtasi mahsulotlarini ishlab chiqish va bozorga keng tatbiq etish.
3. Sug‘urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini kengaytirish uchun huquqiy va institutsional sharoitlarni yaxshilash.
4. Sug‘urta jarayonlarini raqamlashtirish, onlayn platformalar va mobil xizmatlarni rivojlantirish orqali xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish.
5. Aholining moliyaviy va sug‘urta savodxonligini oshirish bo‘yicha targ‘ibot va o‘quv dasturlarini kengaytirish.
6. Xalqaro tajribaga asoslangan risk boshqaruvi va nazorat tizimini takomillashtirish hamda sug‘urta bozorining shaffofligini oshirish.

Umuman olganda, mazkur takliflarning amaliyotga tatbiq etilishi hayotni sug‘urtalash tizimining samarali rivojlanishiga, uning iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirishga va milliy sug‘urta bozorining xalqaro standartlarga mos ravishda shakllanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Fuqarolarning pensiya ta’minoti to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. Abdullayev A. Sug‘urta nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2020.
4. Mamatov B. Sug‘urta bozori va uning rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent, 2019.
5. Hasanov S. Moliyaviy tizim va sug‘urta faoliyati asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. Shodmonov Sh., G‘afurov U. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. Dorfleitner G., Hornig M., Wimmer M. Digital Transformation in Insurance and Risk Management. – Springer, 2022.
8. Vaughan E., Vaughan T. Fundamentals of Risk and Insurance. – Wiley, 2020.

ISSN 3030-3907